

THE PALIVERSE PROJECT

The Universe of Buddha's Wisdom

Subcommentaries (Tīkā)

2. The Canon of Discipline - Subcommentaries (2. Vinaya Piṭaka - Tīkā)

07. Commentary on the Vinayaśāṅgaha
(07. Vinayaśāṅgaha-aṭṭhakathā)

17. Mañcapīṭhādisaṅghikasenāsanesu
paṭipajjitabbavinicchayakathā
(17. Mañcapīṭhādisaṅghikasenāsanesu
paṭipajjitabbavinicchayakathā)

PaliVerse

07. Commentary on the Vinayaśaṅgaha

17. Mañcapīṭhādisaṅghikasenaśānesu paṭipajjitabbavinicchayakathā

82. Vihāre saṅghike seyyaṃ, santharitvāna pakkamoti saṅghike vihāre seyyaṃ
santharitvāna aññattha vasitukāmatāya vihārato pakkamanaṃ. Tatrāyaṃ vinicchayo

-

“Yo pana bhikkhu saṅghike vihāre seyyaṃ santharitvā vā santharāpetvā vā
taṃ pakkamanto neva uddhareyya na uddharāpeyya anāpuccham vā
gaccheyya, pācittiya”nti -

Vacanato saṅghike vihāre seyyaṃ sayam santharitvā aññena vā santharāpetvā
uddharaṇādīni akatvā parikkhittassa āramassa parikkhepaṃ, aparikkhittassa
upacāraṃ atikkamantassa pācittiyaṃ.

Tattha seyyā nāma bhisī cīlikā uttarattharaṇaṃ bhūmattharaṇaṃ taṭṭikā
cammakhaṇḍo nisīdanaṃ paccattharaṇaṃ tiṇasanthāro paṇṇasanthāroti dasavidhā.
Tattha bhisīti mañcakabhisi vā pīṭhakabhisi vā. Cīlikā nāma
sudhātiparikammakatāya bhūmiyā vaṇṇānurakkhaṇatthaṃ katā, taṃ heṭṭhā
pattharitvā upari kaṭasāraṇaṃ pattharanti. Uttarattharaṇaṃ nāma mañcapīṭhānaṃ
upari attharitabbakapaccattharaṇaṃ. Bhūmattharaṇaṃ nāma bhūmiyaṃ
attharitabbā kaṭasāraṇādivikati. Taṭṭikā nāma tālapaṇṇehi vā vākehi vā katataṭṭikā.
Cammakhaṇḍo nāma sīhabyagghadīpitaracchacammādīsūpi yaṃ kiñci cammaṃ.
Atṭhakathāsu hi senāsanaparibhoge paṭikkhittacammaṃ na dissati, tasmā
sīhabyagghacammādīnaṃ pariharaṇe ya eva paṭikkhepo veditabbo. Nisīdananti
sadasaṃ veditabbaṃ. Paccattharaṇanti pāvāro kojavoti ettakameva vuttaṃ.
Tiṇasanthāroti yesaṃ kesañci tiṇānaṃ santhāro. Esa nayo paṇṇasanthārepi. Evaṃ
pana imaṃ dasavidhaṃ seyyaṃ saṅghike vihāre santharitvā vā santharāpetvā vā
pakkamantena āpucchitvā pakkamitabbaṃ, āpucchantena ca bhikkhumhi sati
bhikkhu āpucchitabbo, tasmīṃ asati sāmānera, tasmīṃ asati āramiko, tasmīṃ asati
yena vihāro kārito, so vihārasāmiko, tassa vā kule yo koci āpucchitabbo, tasmīṃ
asati catūsu pāsāṇesu mañcaṃ ṭhapetvā mañce avasesamañcapīṭhāni āropetvā upari
bhisīdikaṃ dasavidhampi seyyaṃ rāsīṃ katvā dārubhaṇḍaṃ mattikābhaṇḍaṃ
paṭisāmetvā dvāravātapānāni pidahitvā gamiyavattaṃ pūretvā gantabbaṃ.

Sace pana senāsaṇaṃ ovassati, chadanatthañca tiṇaṃ vā iṭṭhakā vā ānītā honti, sace
ussahati, chādetabbaṃ. No ce sakkoti, yo okāso anovassako, tattha mañcapīṭhādīni
nikkhipitvā gantabbaṃ. Sace sabbampi ovassati, ussahantena antogāme
upāsakānaṃ ghare ṭhapetabbaṃ. Sace tepi “saṅghikaṃ nāma, bhante, bhāriyaṃ,
aggidāhādīnaṃ bhāyāmā”ti na sampaṭicchanti, abbhokāsepi pāsāṇānaṃ upari
mañcaṃ ṭhapetvā sesaṃ pubbe vuttanayeneva nikkhipitvā tiṇehi ca paṇṇehi ca
paṭicchādetvā gantaṃ vaṭṭati. Yañhi tattha aṅgamattampi avasissati, taṃ aññesaṃ
tattha āgatabhikkhūnaṃ upakāraṃ bhavissatīti. Uddharitvā gacchantena pana
mañcapīṭhakavāṭaṃ sabbam apanetvā saṃharitvā cīvaravaṃse laggetvā
gantabbaṃ. Pacchā āgantvā vasanakabhikkhunāpi puna mañcapīṭhaṃ ṭhapayitvā
gacchantena tatheva kātabbaṃ. Antokuṭṭato seyyaṃ bahikuṭṭe paññāpetvā

vasantena gamanakāle puna gahitaṭṭhāneyeva paṭisāmetabbam. Uparipāsādato oropetvā heṭṭhāpāsāde vasantassapi eseva nayo. Rattiṭṭhānadivāṭṭhānesu mañcapīṭham paññapetvā bahigamanakāle puna gahitaṭṭhāneyeva ṭhapetabbam.

83. Senāsanesu pana ayam āpucchitabbānāpucchitabbavinicchayo - yā tāva bhūmiyam dīghasālā vā paṇṇasālā vā hoti, yaṃ vā rukkhathambhesu katageham upacikānam uṭṭhānaṭṭhānam hoti, tato pakkamantena tāva āpucchitvāva pakkamitabbam. Tasmiñhi katipayāni divasāni ajaggiyamāne vammikāva santiṭṭhanti. Yaṃ pana pāsānapitṭhiyam vā pāsānatthambhesu vā katasenāsanam siluccayaleṇam vā sudhālittasenāsanam vā, yattha yattha upacikāsaṅkā natthi, tato pakkamantassa āpucchitvāpi anāpucchitvāpi gantum vaṭṭati, āpucchanaṃ pana vattam. Sace tādisepi senāsane ekena passena upacikā ārohanti, āpucchitvāva gantabbam. Yo pana āgantuko bhikkhu saṅghikasenāsanam gahetvāva santam bhikkhum anuvattanto attano senāsanam aggahetvā vasati, yāva so na gaṇhāti, tāva taṃ senāsanam purimabhikkhusseva palibodho. Yadā pana so senāsanam gahetvā attano issariyena vasati, tato paṭṭhāya āgantukasseva palibodho. Sace ubhopi vibhajitvā gaṇhanti, ubhinnampi palibodho.

Mahāpaccariyam pana vuttam - sace dve tayo ekato hutvā paññapenti, gamanakāle sabbehi āpucchitabbam. Tesu ce paṭhamam gacchanto “pacchimo jaggissatī”ti ābhogam katvā gacchati, vaṭṭati, pacchimassa ābhogena mutti natthi. Bahū ekaṃ pesetvā santharāpenti, gamanakāle sabbehi vā āpucchitabbam, ekaṃ vā pesetvā āpucchitabbam. Aññato mañcapīṭhādīni ānetvā aññatra vasitvā gamanakāle tattheva netabbāni. Sace aññato ānetvā vasamānassa añño vuḍḍhataro āgacchati, na paṭibāhitabbo, “mayā, bhante, aññāvāsato ānītam, pākatikam kareyyāthā”ti vattabbam. Tena “evam karissāmī”ti sampaṭicchite itarassa gantum vaṭṭati. Evam aññattha haritvāpi saṅghikaparibhogena paribhuñjantassa hi natṭham vā jīṇam vā corehi vā haṭam gīvā neva hoti, puggalikaparibhogena paribhuñjantassa pana gīvā hoti. Aññassa mañcapīṭham pana saṅghikaparibhogena vā puggalikaparibhogena vā paribhuñjantassa natṭham gīvāyeva. Antovihāre seyyam santharitvā “ajjeva āgantvā paṭijaggissāmī”ti evam sāpekkho nadīpāram gāmantaram vā gantvā yatthassa gamanacittam uppannam, tattheva ṭhito kañci pesetvā āpucchati, nadīpūrārajacorādīsu vā kenaci palibodho hoti upadduto, na sakkoti paccāgantum, evambhūtassa anāpatti.

Vihārassa upacāre pana upaṭṭhānasālāya vā maṇḍape vā rukkhamūle vā seyyam santharitvā vā santharāpetvā vā taṃ pakkamanto neva uddharati na uddharāpeti anāpuccham vā gacchati, dukkaṭam. Vuttappakārañhi dasavidham seyyam antogabbhādīmhi guttaṭṭhāne paññapetvā gacchantassa yasmā seyyāpi senāsanampi upacikāhi palujjati, vammikarāsiyeva hoti, tasmā pācittiyam vuttam. Bahi pana upaṭṭhānasālādīsu paññapetvā gacchantassa seyyāmatameva nasseyya ṭhānassa aguttatāya, na senāsanam, tasmā ettha dukkaṭam vuttam. Mañcapīṭham pana yasmā na sakkā sahasā upacikāhi khāyitum, tasmā taṃ vihārepi santharitvā gacchantassa dukkaṭam. Vihārassūpacāre upaṭṭhānasālāyam maṇḍape rukkhamūlepi santharitvā pakkamantassa dukkaṭameva.

84. “Yo pana bhikkhu saṅghikam mañcam vā pīṭham vā bhisim vā koccham vā ajjhokāse santharitvā vā santharāpetvā vā taṃ pakkamanto neva uddhareyya na uddharāpeyya anāpuccham vā gaccheyya, pācittiya”nti vacanato saṅghikāni pana mañcapīṭhādīni cattāri ajjhokāse santharitvā vā santharāpetvā vā uddharaṇādīni

akatvā “ajjeva āgamiṣṣāmi”ti gacchantassapi thāmamajjhimaṣṣa purisaṣṣa leḍḍupātātikkame pācittiyaṃ. Ettha kocchaṃ nāma vākamayaṃ vā usīramayaṃ vā muñjamayaṃ vā pabbajamayaṃ vā heṭṭhā ca upari ca vitthataṃ majjhe saṃkhittaṃ paṇavaṣaṇṭhānaṃ katvā baddhaṃ. Taṃ kira majjhe sīhabyagghacammaaparikkhittampi karonti, akappiyacammaṃ nāmettha natthi. Senāsanañhi sovaṇṇamayampi vaṭṭati, tasmā taṃ mahagghaṃ hoti.

“Anujānāmi, bhikkhave, aṭṭha māse avassikasaṅkete maṇḍape vā rukkhamaṇḍape vā yattha kākā vā kulalā vā na ūhadanti, tattha senāsanaṃ nikkhipitu”nti vacanato pana vassikavassānamāsāti evaṃ apaññāte cattāro hemantike, cattāro gimhiketī aṭṭha māse sākhaṃmaṇḍape vā padaramaṇḍape vā rukkhamaṇḍape vā nikkhipituṃ vaṭṭati. Yasmiṃ pana kākā vā kulalā vā aññe vā sakuntā dhuvanivāseṇa kulāvake katvā vasanti, tassa rukkhassa mūle na nikkhipitabbaṃ. “Aṭṭha māse”ti vacanato yesu janapadesu vassakāle na vassati, tesu cattāro māse nikkhipituṃ na vaṭṭatiyeva. “Avassikasaṅkete”ti vacanato yattha hemante devo vassati, tattha hemante pi ajjhokāse nikkhipituṃ na vaṭṭati. Gimhe pana sabbattha vigatavalāhakaṃ visuddhaṃ nataṃ hoti, evarūpe kāle kenacideva karaṇīyena ajjhokāse mañcapīṭhaṃ nikkhipituṃ vaṭṭati.

85. Abbhokāsikenapi vattaṃ jānitabbaṃ. Tassa hi sace puggalikamañcako atthi, tattheva sayitabbaṃ. Saṅghikaṃ gaṇhantena vettena vā vākena vā vītamañcako gahetabbo, tasmīṃ asati purāṇamañcako gahetabbo, tasmīṃ asati navavāyimo vā onaddhako vā gahetabbo. Gahetvā pana “ahaṃ ukkaṭṭharukkhamaṇḍaliko ukkaṭṭhaabbhokāsiko”ti cīvarakuṭīpi akatvā asamaye ajjhokāse vā rukkhamaṇḍape vā paññapetvā nipajjituṃ na vaṭṭati. Sace pana catugguṇenapi cīvarena katā kuṭi atementaṃ rakkhantuṃ na sakkoti, sattāhavaddalikādīni bhavanti, bhikkhuno kāyānugatikattā vaṭṭati. Araññe paṇṇakuṭīsu vasantānaṃ sīlasampadāya pasannacittā manussā navaṃ mañcapīṭhaṃ denti “saṅghikaparibhogena paribhuñjathā”ti, vasitvā gacchante hi sāmāntavahāre sabhāgabhikkhūnaṃ pesetvā gantabbaṃ, sabhāgānaṃ abhāveṇa anovassake nikkhipitvā gantabbaṃ, anovassake asati rukke laggetvā gantabbaṃ. Cetiyaṅgaṇe sammajjanaṃ gahetvā bhojanasālaṅgaṇaṃ vā uposathāgāraṅgaṇaṃ vā pariveṇadivāṭṭhānaaggisālādīsū vā aññataraṃ sammajjitvā dhovitvā puna sammajjanimālaṅkeyeva ṭhapetabbā. Uposathāgārādīsū aññatarasmīṃ gahetvā avasesāni sammajjantassapi eseṇa nayo.

Yo pana bhikkhācāramaggaṃ sammajjanto gantukāmo hoti, tena sammajjitvā sace antarāmagge sālā atthi, tattha ṭhapetabbā. Sace natthi, valāhakaṇaṃ anuṭṭhitabhāvaṃ sallakkhetvā “yāvāhaṃ gāmato nikkhamāmi, tāva na vassissatī”ti jānantaṃ yattha katthaci nikkhipitvā puna paccāgacchantena pākatiṇaṭṭhāne ṭhapetabbā. “Sace vassissatīti jānanto ajjhokāse ṭhapeti, dukkaṭa”nti mahāpaccariyaṃ vuttaṃ. Sace pana tatra tatveṇa sammajjanatthāya sammajjanī nikkhittā hoti, taṃ taṃ ṭhānaṃ sammajjitvā tatra tatveṇa nikkhipituṃ vaṭṭati, āsanasālaṃ sammajjantaṃ vattaṃ jānitabbaṃ. Tatridaṃ vattaṃ - majjhato paṭṭhāya pādaṭṭhānābhimukhā vālikā haritabbā, kacavaraṃ hatthehi gahetvā bahi chaḍḍetabbaṃ.

86. Sace vuttappakāraṃ catubbidhampi saṅghikaṃ senāsanaṃ ajjhokāse vā rukkhamaṇḍape vā maṇḍape vā anupasampannaṇaṃ santharāpeti, yena santharāpitam, tassa palibodho. Sace pana upasampannaṇaṃ santharāpeti, yena santhataṃ, tassa palibodho. Tatrāyaṃ vinicchayo - therō bhojanasālāyaṃ bhattakiccaṃ katvā daharaṃ

āṇāpeti “gaccha divāṭṭhāne mañcapīṭhaṃ paññapehī”ti. So tathā katvā nisinno, thero yathāruci vicaritvā tattha gantvā thavikaṃ vā uttarāsaṅgaṃ vā ṭhapeti, tato paṭṭhāya therassa palibodho. Nisīditvā sayaṃ gacchanto neva uddharati na uddharāpeti, leḍḍupātātikkame pācittiyaṃ. Sace pana thero tattha thavikaṃ vā uttarāsaṅgaṃ vā aṭṭhapetvā caṅkamantova daharaṃ “gaccha tva”nti bhaṇati, tena “idaṃ, bhante, mañcapīṭha”nti ācikkhitabbaṃ. Sace thero vattaṃ jānāti, “tvaṃ gaccha, ahaṃ pākatikaṃ karissāmī”ti vattabbaṃ. Sace bālo hoti anuggahitavatto, “gaccha, mā idha tiṭṭha, neva nisīdituṃ na nipajjituṃ demī”ti daharaṃ tajjetyeva. Daharena “bhante, sukhaṃ sayathā”ti kappam labhitvā vanditvā gantabbaṃ. Tasmim gate therasseva palibodho, purimanayeneva cassa āpatti veditabbā.

Atha pana āṇattikkhaṇeyeva daharo “mayhaṃ bhaṇḍe bhaṇḍadhovanādi kiñci karaṇīyaṃ atthī”ti vadati, thero pana taṃ “paññapetvā gacchāhī”ti vatvā bhojanasālato nikkhamitvā aññattha gacchati, pāduddhārena kāretabbo. Sace tattheva gantvā nisīdati, purimanayeneva cassa leḍḍupātātikkame āpatti. Sace pana thero sāmaṇeraṃ āṇāpeti, sāmaṇere tattha mañcapīṭhaṃ paññapetvā nisinnepi bhojanasālato aññattha gacchanto pāduddhārena kāretabbo. Gantvā nisinno puna gamanakāle leḍḍupātātikkame āpattiyā kāretabbo. Sace pana āṇāpento “mañcapīṭhaṃ paññapetvā tattheva nisīdā”ti āṇāpeti, yatricchati, tatra gantvā āgantum labhati. Sayam pana pākatikaṃ akatvā gacchantassa leḍḍupātātikkame pācittiyaṃ. Antarasannipāte mañcapīṭhādīni paññapetvā nisinnehi gamanakāle āramikānaṃ “idaṃ paṭisāmethā”ti vattabbaṃ, avatvā gacchantānaṃ leḍḍupātātikkame āpatti.

87. Mahādharmassavanaṃ nāma hoti, tattha uposathāgāratopi bhojanasālatopi āharitvā mañcapīṭhāni paññapenti, āvāsikānaṃyeva palibodho. Sace āgantukā “idaṃ amhākaṃ upajjhāyassa, idaṃ ācariyassā”ti gaṇhanti, tato paṭṭhāya tesam palibodho. Gamanakāle pākatikaṃ akatvā leḍḍupātaṃ atikkamantānaṃ āpatti. Mahāpaccariyaṃ pana vuttaṃ “yāva aññe na nisīdanti, tāva yehi paññattaṃ, tesam bhāro, aññesu āgantvā nisinnesu nisinnakānaṃ bhāro. Sace te anuddharitvā vā anuddharāpetvā vā gacchanti, dukkaṭaṃ. Kasmā? Anāṇattiyā paññapitattā”ti. Dhammāsane paññatte yāva ussārako vā dhammakathiko vā nāgacchati, tāva paññāpakānaṃ palibodho. Tasmim āgantvā nisinne tassa palibodho. Sakalaṃ ahorattaṃ dhammassavanaṃ hoti, añño ussārako vā dhammakathiko vā uṭṭhāti, añño nisīdati, yo yo āgantvā nisīdati, tassa tasseva bhāro. Uṭṭhahantena pana “idamāsanaṃ tumhākaṃ bhāro”ti vatvā gantabbaṃ. Sacepi itarasmim anāgate paṭhamam nisinno uṭṭhāya gacchati, tasmiñca antoupacāraṭṭheya itaro āgantvā nisīdati, uṭṭhāya gato āpattiyā na kāretabbo. Sace pana itarasmim anāgateya paṭhamam nisinno uṭṭhāyāsana leḍḍupātaṃ atikkamati, āpattiyā kāretabbo. “Sabbattha leḍḍupātātikkame paṭhamapāde dukkaṭaṃ, dutiyapāde pācittiya”nti ayaṃ nayo mahāpaccariyaṃ vuttoti.

88. Sace pana vuttappakārasenāsanato aññaṃ saṅghikaṃ cimilikaṃ vā uttarattharaṇaṃ vā bhūmattharaṇaṃ vā taṭṭhikaṃ vā cammakhaṇḍaṃ vā pādapuñchaniṃ vā phalakaṭṭhaṃ vā ajjhokāse santharitvā vā santharāpetvā vā taṃ pakkamanto neva uddharati na uddharāpeti anāpuccham vā gacchati, dukkaṭaṃ. Ādhāraṃ pattapidhānaṃ pādakaṭṭhalikaṃ tālavaṇṭaṃ bījanipattakaṃ yaṃ kiñci dārubhaṇḍaṃ antamaso pānīyauḷuṅkaṃ pānīyasaṅkhaṃ ajjhokāse nikkhipitvā gacchantassapi dukkaṭaṃ. Ajjhokāse rajanaṃ pacitvā rajanabhājanaṃ rajanauḷuṅko

rajanadoṇikāti sabbaṃ aggisālāya paṭisāmetabbaṃ. Sace aggisālā natthi, anovassake pabbhāre nikkhipitabbaṃ. Tasmimpi asati yattha oloketā bhikkhū passantī, tādise ṭhāne ṭhapetvā gantum vaṭṭati. Aññapuggalike pana mañcapīṭhādīsenāsanepi dukkaṭameva. Ettha pana “yasmim̐ vissāsaggāho na ruhati, tassa santake dukkaṭaṃ. Yasmim̐ pana vissāsaggāho ruhati, tassa santakaṃ attano puggalikameva hotī”ti mahāpaccariyādīsu vuttaṃ. Attano puggalike pana anāpattiyeva. Yo bhikkhu vā sāmaṇero vā ārāmiko vā lajjī hoti, attano palibodhaṃ viya maññati, tathārūpaṃ anāpucchitvā gacchantassapi anāpatti. Yo pana ātape otāpento “āgantvā uddharissāmī”ti gacchati, tassapi anāpatti.

Iti pāḷimuttakavinayavinicchayaśaṅgahe

Mañcapīṭhādisaṅghikasenāsanesu

Paṭipajjitabbavinicchayaśakathā samattā.

ABOUT THIS TRANSLATION

This translation is part of the PaliVerse Project - the first complete, unified English translation of the Pāli Canon together with its Commentaries (Aṭṭhakathā) and Subcommentaries (Tīkā), accompanied by interactive study tools. PaliVerse is an ongoing project. The AI translations are continuously improved through experts' revisions and feedback. This text is the latest translation as of the date of download.

PDF Creation Date: 16 August 2026

HOW TO CITE

PaliVerse (2026). Subcommentaries. 2. The Canon of Discipline - Subcommentaries. 07. Commentary on the Vinayasaṅgaha. 17. Mañcapīṭhādisaṅghikasenāsanesu paṭipajjitabbavinicchayakathā Retrieved from paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · All Rights Reserved
Centre for Study and Practice of Theravāda Buddhism
Civic Non-Profit Company registered in Greece
This PDF may be freely distributed for study and practice.

PaliVerse.org